

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΝ ΤΩ ΧΩΡΙΩ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ (ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ) ΤΗΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ

Τὸ χωρίον Χριστιάνου ἀπέχει τριῶρον περίπου πρὸς Α τῶν Φιλιατρῶν καὶ κεῖται κατὰ τὰς δυσμικὰς ὑπωρείας τοῦ γνωστοῦ μεσσηνιακοῦ ὄρους Αἰγάλεω καθ' ὑπεράνω τῆς νῦν πεδιάδος Μορένης· ἀνήκει εἰς τὸν δῆμον Ἑράνης καὶ ἔχει ἐν αὐτῷ πηγὴν ἀφθονωτάτου καὶ λίαν δροσεροῦ ὕδατος ἀρδεύοντος τὰ περὶξ· ἔχει δὲ καὶ ἄποψιν θαυμασίαν, διότι διανοίγεται ὑπ' αὐτὸ ὅλη ἡ ἀπὸ Κυπαρισσίας μέχρι Μακραθουπόλεως παραλία καὶ θάλασσα· συχνάκις ἐπισκέπτονται αὐτὸ ἀρχαιολόγοι καὶ περιηγηταὶ καὶ εἶναι ἄξιον ἐπισκέψεως καὶ διὰ τὴν ὡραίαν φυσικῶς τοποθεσίαν αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν ἀρχαιολογικὴν καὶ ἱστορικὴν αὐτοῦ ἀξίαν.

Ἐκεῖνο, ὅπερ κυριώτατα κλείζει τὸ χωρίον Χριστιάνου, εἶναι ὁ ἐν αὐτῷ περιώνυμος ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, ὅστις ἀκέραιος σωζόμενος κατεστράφη δυστυχῶς καὶ κατέπεσε κατὰ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸν διάσημον σεισμὸν τῆς 15 Αὐγούστου 1886, ὅστις κατέστρεψε καὶ τὰ Φιλιατρά καὶ τὴν Τριφυλίαν ἐν γένει. Ἐὰν δὲ δὲν ληφθῇ σύντονος πρόνοια περὶ διατηρήσεως τῶν σωζομένων τοῦλάχιστον κατὰ χώραν λειψάνων καὶ ἐρείπιων αὐτοῦ, θὰ ἐξαφανισθῇ ὑπὸ τῆς βροχῆς, τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπηρεϊῶν καὶ ἄλλο περιώνυμον μνημεῖον τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν ἀρχαιολογίας.

Ὁ ναὸς εἶναι τοῦ ὀγδόου αἰῶνος μετὰ Χριστόν, ἐπομένως ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων, ὅπερ δείκνυται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἔχει ὀδοντωτὰ κεραμοκοσμήματα ἐν τοῖς ὑπερθύροις καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἡ κόγχη αὐτοῦ εἶναι οὐχὶ ἡμικυλινδρική, ἀλλὰ γωνιώδης, καὶ κυριώτατα ἐκ τοῦ ὅτι ἔχει ὀπισθεν τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς, δηλ. πρὸς Α αὐτῆς καὶ ἐνδοθεν τῆς κόγχης τὸ ἱερὸν Σύνθρονον, ἴδιον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀναβαθμοὺς δηλ., δι' ὧν ὁ ἀρχιερεὺς ἀνήρχετο εἰς ὕψος 1,20 μέτρου καὶ ἐκεῖθεν καθήμενος ἢ ἱστᾶμενος ἤκουε τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν καὶ νυλόγει τὸν λαὸν (κατόπιν ἡ κυρία θέσις τοῦ ἀρχιερέως ὠρίσθη ἐν τῷ Δεσποτικῷ).

Τέμπλεον ὁ ναός, ὡς καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ, δὲν εἶχεν, ἀλλὰ μόνον διά-
 στυλα, ἥτοι κίονας ἐν σειρᾷ, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐφαίνοντο ἐκ τοῦ
 ἀνδρωνίτου καὶ γυναικωνίτου τὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ ὑπερθεῖν τῶν ὁποίων, ὅπου
 νῦν τοποθετοῦνται τὰ δωδεκάορτα, ἐξεστίνετο ἐκ μαρμαρίνων φυλλωμά-
 των γεγλυμμένων ὁ λεγόμενος ἱερὸς *Κοσμήτης*, πλάκες δηλ. μαρμάριναι
 κοσμηματικαί, οὗ λείψανον καὶ νῦν σώζεται τεθειμένον ὡς κατώφλιον
 τῆς βασιλικῆς λεγομένης πύλης τοῦ Νάρθηκος. Τὸ δὲ νῦν τέμπλεον τοῦ
 ναοῦ, ὃν κτιστόν, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ οὐχὶ ξύλινον, ἐκτίσθη κατόπιν,
 ὅτε ἤρχισαν τὰ πρῶην διάστυλα ν' ἀντικαθιστῶσι γενικῶς διὰ τῶν
 τεμπλέων.

Αἱ ἀγιογραφίαι τοῦ ναοῦ εἶναι ἐπίσης νεώτεραι καὶ παρατηρήθη ὅτι
 εἶναι τεσσάρων ἐποχῶν, διότι ἐπὶ τῶν ἐνδοτέρων καὶ ἀρχαιοτέρων ἐπε-
 κολλῶντο καὶ ἐζωγραφῶντο νεώτεραι, οὕτως ὥστε αἱ τελευταῖαι, αἱ νῦν
 ἐπιπολῆς, εἰ καὶ ἐξίτηλοι πλέον, φαίνονται μᾶλλον τοῦ 14 ἢ 15 αἰῶ-
 νος μ. Χ.

Ὁ ναός περικοσμεῖται διὰ κεραμοπλαστικῶν κοσμημάτων πολλῶν
 καὶ διὰ μαρμαρίνων ἀναγλύφων ἔχοντων σχήματα σταυρῶν καὶ μαιάν-
 δρων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Εὐρίσκονται δὲ πολλαχοῦ καὶ ἴχνη κίωνων ἐκ
 ψευδογρανίτου καὶ ἐν τῷ ἱερῷ εἰς σπόνδυλος ἀρχαίου πιθανῶς κίονος ἐκ
 τιτανολίθου.

Πρὸς Δ. τοῦ ναοῦ εἶναι προσθήκη μεγάλου ἀμυντικοῦ οἰκοδομήματος,
 ὡς ἐν Δαφνίῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἔχουσα ἰσογείους καὶ ἀσφαλεστάτους θόλους,
 ἐπ' αἷμα μὴ σωζομένους πλέον, καὶ πολεμήστρας, ὧν σώζεται μία ἐν τῷ
 δυτικῷ μέρει· ἐπίσης δὲ σώζονται καὶ δύο κλίμακες λίθιναι, δι' ὧν ἀνέρ-
 χεται τις εἰς τὸ ὕψος τοῦ ἀμυντικοῦ τούτου ὀχυρώματος.

Ἡ ἐπισκοπή, εἴτα ἀρχιεπισκοπή, καὶ τέλος μητρόπολις τῆς Χριστια-
 νουπόλεως εἶναι ὀνομαστή. Ὁ Χριστιανουπόλεως Γερμανὸς συνεφυλακί-
 σθη ἐν Τριπόλει τὸν Μάρτιον τοῦ 1821 μετὰ τῶν λοιπῶν προϋχόντων
 τῆς Πελοποννήσου· ἐν ταύτῃ ἐχρημάτισεν ἐπίσκοπος καὶ ὁ ἐκ Γόρτυνος
 Ἀθανάσιος ὁ καταταχθεὶς εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἀγίων καὶ οὗ ἡ κάρα
 σώζεται νῦν ἐν τῇ παρὰ τὴν Δημιτσάναν μονῇ τοῦ Προδρόμου· ἔζησεν
 οὗτος κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα μ. Χ. καὶ ἐορτάζεται τῇ 17 Μαΐου.

Ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως φαίνεται ὅτι ἀρχικῶς ἐκεῖ ἦτο ἡ Χριστια-
 νούπολις μεγάλη πόλις, ἐν ᾗ ὁ ναός ἐκτίσθη, καὶ ἥτις ἦτο πρωτεύουσα
 μεγάλης διοικήσεως ὁμωνύμου κατὰ τὸν μεσαῖωνα· ἀλλ' ἔπειτα ἐκλι-
 πόντος τοῦ φόβου τῶν πειρατῶν τῶν ληστευόντων τὰς δυσμικὰς παρα-

λίας τῆς Πελοποννήσου καὶ κτισθεισῶν πλέον παρὰ τὰς ἀκτὰς νέων πόλεων καὶ χωρίων μετέβαλε καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἔδραν διατηρηθέντος ὁμῶς τοῦ τίτλου τῆς μητροπόλεως Χριστιανουπόλεως μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ παράδοσις ὅτι διὰ τῆς Χριστιανουπόλεως εἰσῆλθῃ ὁ χριστιανισμὸς εἰς τὴν Πελοπόννησον εἶναι βεβαίως λίαν ἀπίθανος· ἀλλὰ τὸ κοινὸν λόγιον : « Ἁγία Σωτήρα στὸν Μωρηᾶ καὶ ἁγία Σοφία στὴν Πόλη » δεικνύει πῶς τὴν πολυτιμότητα τοῦ ἱεροῦ. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας τὸ Χριστιάνου εἶναι μόνον χωρίον, τῷ δὲ 1689 μ. Χ. γινώσκομεν ὅτι εἶχεν ὀλιγίστους κατοίκους. Κατὰ δὲ τὰς ἐγγυρίους παραδόσεις καὶ ὁ ἐν Ἀγριλῇ τῶν Φιλιατρῶν ἀπὸ Τουρκοκρατίας ὑφιστάμενος ναὸς ἀπετέλει ἄλλοτε μετόχιον τῆς Χριστιανουπόλεως.

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
